

ALBINĂRITUL — OCUPAȚIE STRĂVECHE A LOCUITORILOR DIN NORDUL MOLDOVEI

VIORICA RUȘU

Albinăritul — ocupație străveche pe teritoriul țării noastre, a fost menționată încă din antichitate în multe scrieri. Pădurile erau răspândite pretutindeni, cu mulțime de tei, fînețe întinse, pline de plante melifere producătoare de nectar pînă ce dă bruma, deci nu ne surprinde știrea dată de părintele istoriei, grecul Herodot (sec. V î.e.n.), care menționează în „Istoriile” sale următoarele: „Tracii spun că ținutul de dincolo de Istru (Dunăre) este ocupat de albine și din cauza lor nu se poate pătrunde mai departe”. Că geto-dacii erau apicultori de seamă, o știau prea bine și coloniștii greci de pe coasta dobrogeană care, în cursul secolului al VI-lea î.e.n. și a celor următoare pătrundeau pe Dunăre în sus, ba chiar pe riurile afluențe, pentru a-și schimba produsele țării lor cu cele ale strămoșilor noștri. Dintre produsele geto-dacilor, deosebit de apreciate de către negustorii greci erau mierea și ceara, care formau obiectul unui schimb de mărfuri foarte însemnat.

Istoricul Polibiu (sec. II î.e.n.) evocînd amploarea schimburilor comerciale dintre lumea pontică și Grecia menționează printre altele: „Dintre articolele de lux, ne procură din belșug miere, ceară și pește sărat”.

Cucerirea Daciei de către romani, în ținutul carpato-dunărean a dat un nou avînt vieții economice. Romanii acordau mare atenție îngrijirii albinelor și erau socotiți ca cei mai vestiți apicultori din antichitate. Localnicii au început să practice și ei albinăritul după metodele învățate de la coloniștii romani.

Dovadă că dacii și romanii au fost crescători de albine ne-o demonstrează numeroasele dovezi lingvistice, de exemplu: albina — lat. *alvina*, (în celelalte limbi romanice s-a păstrat alt cuvînt latin — *apis*.), stup — lat. *stups*, fagur — lat. *favulus*, um miere lat. *mel*, melem, ceară — lat. *cera*, am, păstură — *pastura* (hrană, mîncare) astăzi pîinea albinelor (*panis apum*) etc. Lista poate să continue, cît am exemplificat este semnificativ, acești termeni de bază în îndeletnicirea albinăritului sînt cunoscuți pe toată întinderea pămîntului locuit de români.

Cu mai multă intensitate s-a dezvoltat albinăritul în perioada medievală, după cum reiese din mulțimea documentelor legate fie de dijma din stupi, fie de mulțimea prisăcilor și a stupilor.

În actele de danie nu lipsesc locurile de prisăci și stupi. Un zapis din 1693 de danie Mitropoliei de Iași a unei jumătăți de sat Văcotești și a 56 stupi matce de către Anastasie Savin Uricarul. La 12 martie 1627 Constantin Moghilă Vodă întărește lui Necoară uricar o prisacă cumpărată cu 20 taleri de la urma-

șii lui Petre Traistă „ca să sădească singur acolo o prisacă în pădure mereu, în pădure bătrână cu fîntînă“. 20 august 1628 Dorohoi — s-a scris un zapis de vînzare prin care Tiron Savu din Sălișeul de Sus vinde lui Cazac Grigă din Pomirla pe 35 taleri — 3 locuri de prisăci cu mulți stupi. Dintr-un document, de pe timpul voievodului Alexandru cel Bun, (1400 — 1432), desprindem că negustorii lioveni aveau privilegiul de a transporta ceara din Muntenia și Brașov, în Țara Leșească, cu condiția să achite, la vămile Bacău, Suceava și Siret, de fiecare „piatră de ceară“, ce varia între 100 și 200 de ocale, cîte un groș (Costăchescu M. Documente Moldovenești. II, 1932. 636). Într-un hrisov din 26 ianuarie 1453, semnat de Alexandru al II-lea (1415 — 1455), fiul lui Iliăș Vodă, se hărăzește mănăstirii Probota toată ceara domnească din Țirgul Frumos și o prisacă domnească, Ștefan cel Mare (1457 — 1504), pe lingă imensele bogății de care dispuneau unele mănăstiri, a suplimentat patrimoniul acestora cu noi donații. Așa mănăstirea Putna, a primit între altele, toată dijma de ceară, din Țirgul Siretului, ca și o prisacă la Comana; mănăstirii Probota, în vara anului 1466, pentru sufletul și mănăstirea Doamnei Oltea“ (1465), o jumătate de piatră de ceară din Țirgul Frumos și toate berbințele (adică butoiășele) de miere ce se vor strînge din dijma satelor monăstirești și a oamenilor ei de la Bonta; mănăstirea Neamț, la 30 septembrie 1503, a primit drept donație o prisacă în braniștea domnească la Bohotin și un mertic anual de 6 pietre de ceară din pietrele domnești de la Țirgul Neamțului (Giurăscu C. C., Ist. rom. II. 2. 1937, 90, 93, 94).

Moldova „după ce a ajuns cu totul în puterea turcilor, a trebuit să plătească anual 160 mii reali, cîte 10 mii ocale de ceară și miere, către sultan, plus 600 de cîntare sulf, 1320 ocale ceară și 500 piei de bou pentru necesitățile arsenalului“. (Topa E. Din trecutul apiculturii în România, Studii și com., Suceava 1973, 387).

Un document de la 1740, arată cum negustorul grec Manoli, cu încărcătură de miere, în drum spre Botoșani, a fost prădat de cazaci (Iorga N., Studii și documente).

Există sute de documente ale mănăstirilor și voievozilor cu referiri directe sau indirecte la tema în discuție dar nouă ne-a atras atenția un zapis din 7 ghenar 1645 care spune „Adecă eu Toader Grecul de Sămeni scriu și mărturisesc prin mine că am vîndut locu de prisacă unde-i va plăcea la sat la Sămeni însă cît va arunca un voinic cu toporul în toate părțile cum au fost obiceiul de veac, dumisrile vistiernicului Issariul dreptu 10 galbeni dinaintea lui Romașcu căpitan și Ionașco aprodul de Dragomirești“.

Se vorbește despre o practică veche și anume pentru alegerea locului de prisacă, fie în văile, unei ape, fie într-o poiană curățită de pădure, se obișnuia să se arunce cu măciuca în toate părțile de un om voinic, de un om de mijloc, așa că raza unei prisăci era mult la 100 pași. Se cerea că în caz de se zvîrlea cu toporul să fie un om voinic, iar cînd se zvîrlea cu măciuca putea să fie și om de mijloc.

În „Sămile vistieriei Moldovei pe lunile iulie și august 1764 ni se dă explicația că în totalul de 37 870 de galbeni care reprezintă desetina de stupi pe toată țara, „nu se se cuprind cci 1010 unghi ce-i dau Botoșanii, fiind venitul Doamnei. “Întrucît de fiecare stup se luau cîte patru parale și jumătate re-

zultă că în ținut erau 32 915 stupi puși în taxa desetinei în afară de stupii scutiți. În toată țara Moldovei erau 669 951 stupi. Numai acest venit anual de 3 703 lei și 40 bani (al Doamnei) era foarte frumos dacă ne gândim că numai cu un leu de atunci, care avea 120 bani, puteai cumpăra 20 ocale de carne de vacă sau cinci ocale de unt.

Împuternicitul raguzan, Ștefan Raicevici arată că la 1785, s-au achitat 120 mii lei, pe deseatina de albine în Moldova“. Sub domnia lui Grigore Calimachi (1761 — 1764, 1767 — 1769), din Moldova, cîștigul rămas pe urma produselor apicole, care se trimit la Veneția, este evaluat la o mie de pungi anual, adică 500 mii lei.

Alexandru Iliăș, domn al Moldovei (1620 — 1621, 1631 — 1633), fiul lui Iliăș Lăpușneanu, întărește la 17 martie 1621 lui Isac Stîrcea un ȋigan „cu toți copiii“, cumpărat de la cneaghina Cărstina pentru 2 poloboace de miere (Documente privind istoria României. A. Moldova. sec. XVII, vol. V. p. 22—23, nr. 21).

În secolul al XIX-lea un apicultor german plătit de stat, deși nu cunoștea limba română îndeajuns, a ținut la Iași cursuri de apicultură și chiar în bugetul statului (a Ministerului de Domenii) era prevăzut un apicultor care a răspîndit pe o bună scară modernismul în județele Bacău, Roman, Botoșani și Dorohoi.

Marele Dicționar geografic al României, de Lahovary, consemnează, pentru finele sec. XIX, aproape toate localitățile din nordul Moldovei cu un bogat inventar de stupi. Dintre acestea amintim și noi doar cîteva : Darabani — 575 stupi ; Deleni — 500 stupi ; Fîntînele 393 stupi (3 000 Kg miere și 300 Kg ceară anual) ; Hudești 412 stupi Havîrna — 252 stupi ; Hilișeu — 90 stupi etc.

Totalul județului Dorohoi era de 7 319 stupi.

De la 1900 pînă în prezent numărul stupilor în nordul Moldovei a scăzut considerabil. S-a ajuns ca în prezent, actualul județ Botoșani să nu depășească cifre de 2 200 de stupi.

Cum se explică aceasta, după părerea noastră :

— Preluarea de suprafețe întinse pentru agricultură, a dus la scăderea suprafețelor împădurite și a finețelor.

— Renunțarea definitivă în ultimii ani la stupii primitivi cum ar fi știubeile, coșurile din nuiele și menținerea la prețuri ridicate a stupilor sistematici.

— Preluarea locului mierii de către zahărul produs în cantități industriale și la prețuri rezonabile.

— Modernizarea agriculturii prin folosirea de îngrășăminte chimice, insecticide, insectofungicide etc.

— Mecanizarea agriculturii a contribuit la deplasarea unei mari părți a forței de muncă de la sat la oraș.

Toate acestea nu pot justifica lipsa de interes și delăsarea atît a persoanelor particulare cît și a unităților agricole de stat sau a celor silvice din zonă.

Dacă în nordul Moldovei situația este nesatisfăcătoare în cea mai mare parte a țării progresul apiculturii este direct proporțional cu progresul economiei naționale în ansamblu adică fără precedent. Dacă înainte de război, numărul stupilor se ridica la nivel de țară la 446 000 pentru anul 1938, acesta a ajuns în 1973 la peste 1 milion, iar în 1977 la 1 158 000 stupi.

Sediul „Apimondiei“ este la București, unul dintre cele mai moderne Institute de cercetări apicole din lume este la Băneasa — București nume-roasele ordine și medalii primite de apicultorii români arată înalta clasă a api-culturii românești.

În timp ce sudul țării a sporit creșterea albinelor, nordul Moldovei cu bogate tradiții în albinărit a lăsat la periferie această frumoasă ineditnicie. Situația trebuie schimbată pentru că valoarea economică a albinelor este uriașă și aici există condiții prielnice creșterii acestora.

Ce este mai bun ca mierea cu putere ei de hrănire fără seamă, cu valoarea ei terapeutică ; sau ceara obținută din fagurii clădiți de albine ; propolisul sau cleiul albinelor cu care își astupă crăpăturile și ung pereții, acoperă dăunătorii intrați în stup ; lăptișorul de matcă, produs ca secreție a glandelor faringiene ale albinelor lucrătoare, folosită de ele pentru hrănirea larvelor de albine lucrătoare în primele trei zile, a larvelor de matcă în tot cursul stadiului larvar și a măteilor în perioada ouatului ; polenul folosit de albine în hrana lor ca aliment proteic ; veninul, folosit în scopuri terapeutice etc. .

Cea care câștigă cel mai mult de pe urma albinelor este producția agricolă. În ultimul timp (deceniu) se practică în țara noastră o apicultură pe fond forestier dar după cum au remarcat agronomii și biologii pierde enorm agricultura.

Majoritatea plantelor de cultură, plante furajere, horticole, forestiere, oleoeterice, medicinale și decorative sînt cu polenizare entomofilă. Se obține o îmbunătățire a calității fructelor, legumelor, semințelor. Se poate dirija zborul albinelor spre o polenizare suplimentară completă. Avantajul polenizării entomofile constă în siguranța cu care este plasat polenul pe stigmatul florii.

În condiții experimentale la floarea-soarelui după introducerea polenizării cu albine s-a obținut un spor de producție de peste 1 000 Kg la ha, iar producția de miere e de peste 40 Kg la ha. La plantele furajere, polenizarea cu ajutorul albinelor contribuie la o ridicare a producției de semințe cu 300 %.

La Băneasa — București în urma experimente s-a plasat o stupină lângă cultura de hrișcă. Producția de sămînță a fost de 1 880 Kg/ha. Stupina fiind amplasată la altă tarla la 500—600 m prod. de sămînță a fost de 1 250 Kg/ha, iar cînd era la 2 000 m, prod. de sămînță a fost de 30 Kg/ha. Orice comentariu e de prisos.

Ion Ionescu de la Brad scria într-un „Calendar al bunului cultivator“ editat la București în 1861 că „nu este animal mai folositor săteanului nostru ca albina ; ea îi îndulcește viața și dă produsele muncii ei fără ca oamenii să facă mari eforturi“.

Așa este, mai ales cînd ne gîndim că gingașa albină pentru a strînge 1 Kg de miere trebuie să parcurgă o distanță egală cu înconjurul Pămîntului — 40.000 Kg și să viziteze 6.500.000 flori de trifoi sau 4.500.000 flori de sparceță sau 2.000.000 flori de salcîm.

Albinăritul trebuie reactivat, în special noi, cei de la catedră și cei din agricultură să facem front comun pentru a trezi dragostea copiilor și a tinerilor pentru această ocupație milenară.

Albinăritul este o îndeletnicire deosebită care cere, mai mult ca în alte domenii, pricepere, răbdare, multă pasiune și muncă, dar și satisfacțiile sînt pe măsura eforturilor depuse.

BIBLIOGRAFIE

- BARAC I. — *Creșterea albinelor*, Ed. Agro-Silvică, Buc. 1965.
BĂCĂUANU V. — *Podișul Moldovei*, Ed. șt. și enciclopedică, Buc. 1980.
CARDAȘ A. — *Județul Botoșani*, Buc. 1980
COSTĂCHESCU M. — *Documente moldovenești*, 1932
COSTĂCHESCU M. — *Documente moldovenești*, 1932
GIURĂSCU C. — *Istoria românilor*, 1937.
HRISTEA C. — *A.B.C.... apicol*, Ed. Agro-silvică, Buc. 1967
LAHOVARY G. — *Marele dicționar geografic al României*, Buc. 1900.
ȘANDRU I. — *România — geografie economică*, Ed. dîd. și ped. Buc., 1979.
ȘTEFĂNESCU GH. — *Apicultura*, Ed. Agro-silvică, Buc., 1980
TUFESCU V. — *România*, Ed. șt. Buc., 1974
* * * — *Terra nostra*, Culegere de comunicări științifice Buc., 1969.
* * * — *Studii și comunicări de ocrotirea naturii*, III, Suceava, 1973.